

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 24. јун 2015. године

Предмети бр. 104/09 и 159/09

Радоје ЂУРИЧИЋ и Милијана САВИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 24. јуна 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба г. Радоја Ђуричића (предмет бр. 104/09) уложена је 14. априла 2009. и уписана је 30. априла 2009. године. Жалба гђе Милијане Савић (предмет бр. 159/09) уложена је 7. априла 2009. године и уписана је 30. априла 2009. године.

2. Дана 9. децембра 2009. и 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила додатне информације од г. Радоја Ђуричића, као и од гђе Милијане Савић. Није добијен никакав одговор.
3. Дана 12. маја 2010. године, Комисија је поново упутила свој захтев за додатне информације гђи Милијани Савић. Није добијен никакав одговор.
4. Дана 9. августа 2010. године, Комисија је одлучила да споји ова два предмета сходно правилу 20 свог Пословника.
5. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је поново упутила жалиоцима захтев за додатне информације. Међутим, није добијен никакав одговор.
6. Дана 2. децембра 2011. године, Комисија је проследила жалбе Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би добила примедбе УНМИК-а на њихову прихватљивост.
7. Дана 7. децембра 2011. године, Комисија је поново упутила обема жалиоцима захтев за додатне информације. Није добијен никакав одговор.
8. Дана 12. јануара 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
9. Дана 26. септембра 2012. године, Комисија је прогласила жалбе прихватљивим.
10. Након што је Комисија послала упите, 4. октобра 2012. године, УНМИК је затражио од Одељења за архивске послове и регистратурски материјал у седишту Уједињених нација (УН) у Њујорку да пронађе и врати УНМИК-у одређени број истражних списа у вези са жалбама уложеним ХРАП-у.
11. Дана 15. октобра 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, као и копије истражних списа који се односе на предмете.
12. Дана 14. децембра 2012. године, УНМИК-у су достављени тражени истражни списи из седишта УН-а у Њујорку. Дана 17. децембра 2012. године, УНМИК је доставио Комисији ове документе, укључујући део списа који се односи на ову жалбу.
13. Дана 16. јануара 2015. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, заједно са копијама истражних списа.
14. Дана 29. априла 2015. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се достављање списа у вези са предметима може сматрати коначним. Дана 6. маја 2015. године, УНМИК је доставио свој одговор.

¹ Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

15. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова убрзо након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
16. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
17. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002–2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које су издали Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

18. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
19. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
20. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од маја 2015. године 1.653 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
21. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
22. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
23. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999),

констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.

24. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
25. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
26. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у, као и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића

27. Први жалилац је син г. Миливоја Ђуричића. Други жалилац је супруга г. Јована Савића.
28. Први жалилац наводи да су припадници ОВК отели г. Миливоја Ђуричића 19. јуна 1999. након што се из центра Пећи упутио ка кући г. Јована Савића, која је наводно била опљачкана. Други жалилац наводи да су припадници ОВК отели њеног супруга 18. августа 1999. године на путу од Пећи ка Витомирици. Она прилаже уверење МКЦК-а у коме се наводи да је МКЦК 18. августа 1999. године издао захтев за проналажење г. Јована Савића, који се водио као нестало од 18. јуна 1999. године. Од тада се не зна где се они налазе.
29. Први жалилац наводи да је отмица г. Миливоја Ђуричића пријављена Окружном јавном тужилаштву (ОЈТ) у Пећи 2002. године. Други жалилац наводи да је пријавила отмицу г. Јована Савића МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије, КФОР-у, УНМИК-у и међународном тужилаштву у Приштини.
30. Захтеви МКЦК-а за проналажење г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића и даље су отворени³. Њихова имена се такође налазе на два списка несталих особа, које је МКЦК проследио полицији УНМИК-а 12. октобра 2001. године и 11. фебруара 2002. године, као и у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴. У релевантним пољима ставки у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵ у вези са г. Миливојем Ђуричићем и г. Јованом Савићем стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

а) Достављање релевантних списка

31. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила копије докумената који су се претходно налазили код некадашњег УНМИК-овог КНЛСМ-а и ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а. Документа које Комисија поседује укључују она која су добијена из архиве седишта УН-а, а која су Комисији достављена 14. децембра 2012. године. Комисија напомиње да је УНМИК потврдио да су достављена сва расположива документа (видети § 14 изнад).
32. Што се тиче откривања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен сажет преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

³ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 22. јуна 2015).

⁴ База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим предметом 22. јуна 2015. године.

⁵ Електронска база података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 22. јуна 2015).

КНЛСМ-ов спис

33. Први документ у КНЛСМ-овом спису је МКЦК-ов недатиран Образац за идентификацију жртве у погледу г. Јована Савића, спојен са ЈНЛ-овим предметним списом бр. 2003-000105. Поред тога што садржи анте-мортем податке г. Јована Савића, у Обрасцу су наведене и кућне адресе и бројеви телефона ван Косова брата г. Јована Савића и супруге г. Јована Савића, односно другог жалиоца. У вези са околностима које се односе на његов нестанак, у Обрасцу је наведено: „У спису нема довољно информација о околностима нестанка, осим да са НЛ није нестало ниједно друго лице“.
34. Следећа документа у спису су ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја по предмету бр. 2003-000105 и ЈИРЗ-ов „Извештај о анте-мортем истрази“. Извештај о наставку случаја садржи само један унос, датиран на 22. април 2003, у коме је назначено да су анте-мортем подаци тог датума унети у ЈНЛ-ову базу података. „Извештај о анте-мортем истрази“ датиран је на 8. децембар 2004. године и садржи унакрсне референце на ЈНЛ-ов предмет бр. 2003-000105. У њему стоји да је г. Јован Савић нестао 19. јуна 1999. године и да са њим „није нестало ниједно друго лице“. У њему је такође наведено да су истражитељи телефоном контактирали његову сестру, Б. И, која живи ван Косова. У пољу Извештаја „Изјава сведока“ стоји: „Припадници ОВК киднаповали су Савић Јована 19. јуна 1999. у центру Пећи, у стану у коме је живео. Сведоци су суседи који желе да остану анонимни и сестра не жели да открије њихова имена. Судбина НЛ након тога је непозната“. У закључку извештаја стоји: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја. Нема информација које указују на могућу локацију НЛ. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању у оквиру ЈРЗ-а“.
35. Спис такође садржи МКЦК-ов недатиран Образац за идентификацију жртве у погледу г. Миливоја Ђуричића, припојен ЈНЛ-овом предметном спису бр. 2001-000246. У Обрасцу су наведени анте-мортем подаци у погледу Миливоја Ђуричића и кућне адресе и бројеви телефона ван Косова његове сестре, гђе М. Д, и његове супруге, гђе К. Д. Што се тиче околности везаних за нестанак г. Миливоја Ђуричића, у Обрасцу је наведено да је он нестао са још две особе: г. Јованом Савићем и г. Р. П.
36. У КНЛСМ-овом спису се такође налази „Извештај о анте-мортем истрази“ у погледу г. Миливоја Ђуричића, који садржи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предметни спис бр. 2001-000246, а датиран је на 3. децембар 2004. године. У Извештају је наведено да су 19. јуна 1999. године припадници ОВК „ухапсили“ г. Миливоја Ђуричића, адвоката и „члана Кризног штаба током рата са НАТО-ом“ заједно са „[Р. П.] и САВИЋ ЈОВИЦОМ“. У Извештају је наведена изјава коју је, према наводима из публикације „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“, анонимни сведок дао Фонду за хуманитарно право (ФХП). У публикацији је наводно наведено да је 19. јуна 1999. у 12.30 часова син г. Р. П. видео г. Р. П. у друштву „Јовице Савића“ и г. Миливоја Ђуричића. Тројица мушкараца су ишла ка кући г. Миливоја Ђуричића, у коју је било проваљено, а која се налазила у близини бензинске станице „Беопетрол“ у Пећи, близу

контролног пункта ОВК. Према изјави сведока, свештеник Пећке патријаршије, М. К, који је ухапшен на горенаведеном контролном пункту 19. јуна 1999, а затим ослобођен, видео је г. Р. П. и г. Миливоја Ђуричића близу бензинске станице, где су били задржани на испитивању, док су се на њима видели знаци „бруталног испитивања“. У пољу Извештаја „Даља истрага“ наводи се: „само чланак из ФХП-а“. Под насловом Извештаја „Испитани сведок“ наводи се: „Сведок живи у Београду, у Србији, немогуће је телефоном ступити у контакт са сведоком, сви подаци су пронађени на страници Фонда за хуманитарно право, а сведок је споменут само по иницијалима“. У закључку Извештаја стоји: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја. Нема информација које указују на могућу локацију НЛ. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању у оквиру ЈРЗ-а“.

ЈИРЗ-ов спис (предмет бр. 2005-00046)

37. Први документ у ЈИРЗ-овом спису је недатиран документ Централне јединице за кривичну истрагу при полицији УНМИК-а под насловом „Списак Срба отетих на Косову и Метохији од 13. јуна до 23. новембра 1999. године“, у коме се г. Миливоје Ђуричић, г. Савић „Јовица“ и г. Р. П. налазе међу лицима која су нестала у области Пећи. У погледу г. Миливоја Ђуричића, у овом документу је наведен исти исказ који се налази и у ЈИРЗ-овом „Извештају о анте-мортем истрази“ поменутом у § 36 горе у тексту. Поред тога, у документу се спомиње идентификована кућа да би се назначило где су тројица мушкараца одведена на испитивање и тешко претучена.
38. Спис такође садржи примерак публикације ФХП-а споменуте у § 36 изнад. У погледу г. Миливоја Ђуричића, у овом документу је наведен цео исказ који је дат у „Извештају о анте-мортем истрази“ полиције УНМИК-а поменутом у § 36 горе у тексту. У овој публикацији је наведен исказ супруге г. Миливоја Ђуричића да је јуна 1999. године напустила Косово са својом породицом, док је њен супруг остао у Пећи са једним од њихових синова. Дана 19. јуна 1999. године, г. Миливоје Ђуричић, који је помагао у припреми уговора између именованог хотела у Пећи и КФОР-а, примио је телефонски позив у коме је упозорен да му је неко провалио у кућу. Затим је кренуо ка кући у свом аутомобилу марке „Југо“, заједно са својим пријатељима г. Р. П. и г. Јовицом Савићем. У публикацији је такође наведено да је гђа Ђуричић сазнала да су се двојица именоване браће, дугогодишњи клијенти г. Миливоја Ђуричића, уселила у њихову породичну кућу након отмице њеног супруга. Она им је затражила информације о свом супругу, али су они одбили да разговарају са њом. Сведок, исти свештеник Пећке патријаршије споменут у § 36 изнад, изјавио је ФХП-у да га је ОВК притворио истог дана кад и г. Миливоја Ђуричића и његову двојицу пријатеља, у кући „близу бензинске станице“ у Пећи. Свештеник је ослобођен истог дана, по наређењу Е. Ц, локалног команданта ОВК и градоначелника Пећи.
39. Спис такође садржи неколико дописа са подацима о лицима која су нестала током сукоба на Косову, које је МКЦК проследио УНМИК-овом ЈНЛ-у. Један од тих дописа је датиран на 22. децембар 2001. године и у њему је МКЦК проследио УНМИК-овом ЈНЛ-у списак 75 несталих лица, укључујући г. Јована Савића, у погледу којих су

сакупљени анте-мортем подаци. Уз други допис, датиран на 29. јануар 2002. године, приложен је ажуриран списак несталих лица, на коме се такође налазе имена г. Јована Савића и г. Миливоја Ђуричића.

40. Спис садржи и документа која се односе на истрагу, која је започета новембра 2002. године, у вези са могућим постојањем масовне гробнице на православном гробљу у селу Бело Поље, у општини Пећ, у којој је наводно сахрањено шест тела, укључујући тела г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. Међу овим документима се налази ЈНЛ-ов Извештај о процени гробног места, датиран на 5. новембар 2002. године и у њему је наведено да су двојица свештеника, М. К. и Д. П, и још један, анонимни сведок показали истражитељима потенцијалну локацију гробнице. Такође је наведено да су извршене претраге базе података у погледу горенаведених имена и да није било могуће пронаћи ниједан запис о г. Јовану Савићу у ЈНЛ-овој бази података. Документа такође укључују захтев, датиран на 4. фебруар 2003. године, који је УНМИК-ова канцеларија за везу у Београду послала ЈНЛ-у у Приштини, за истраживање локације за коју се сумњало да је гробно место, са приложеном мапом са координатама и сликама. Према наводима из ЈИРЗ-овог Извештаја о анализи случаја и ревизији (датираног на 18. март 2008), ексхумација је обављена 17. априла 2003. године, са негативним резултатима.
41. Спис садржи преводе на енглески кривичних пријава које су ОЈТ-у у Пећи поднеле гђа З. Р. (супруга г. Р. П.) и гђа Б. И. (сестра г. Јована Савића), у вези са отмицом и нестанком чланова њихових породица. Обе кривичне пријаве садрже напомену преводиоца у којој је назначено да су преведене августа, односно септембра 2005. године. Спис такође садржи недатиран превод кривичне пријаве против неидентификованих починилаца, припадника ОВК, коју је ОЈТ-у у Пећи поднела супруга г. Миливоја Ђуричића. У горенаведеним извештајима, који су припојени предметном спису бр. 2005/00046, описане су околности везане за отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. и дато је име и презиме очевица, свештеника М. К. У њима је такође наведено да је инцидент одмах пријављен КФОР-овом ГШ-у у Пећи и МКЦК-у, који би требало да имају записе о овом случају. У горенаведеним извештајима даље се наводи да породице жртава „уопште нису могле да добију ниједну информацију о томе да ли је предузета иједна радња у циљу проналажења отетих лица и у вези са починиоцима овог терористичког чина и јединицама и командантима који су били задужени за чување реда и мира у Општини Пећ“.
42. Спис такође садржи писма размењена између Министарства унутрашњих послова Србије (МУП) и УНМИК-овог ЈИРЗ-а у вези са истрагама које се односе на Е. Ц, који је наводно одговоран за нестанак или убиство групе Срба у Пећи, укључујући г. Миливоја Ђуричића. У једном од тих писама, датираном на 20. јануар 2006. године, из УНМИК-овог ЈИРЗ-а су обавестили МУП Србије да су одлучили да „покрену даље истраге“ у вези са случајем, на основу документације коју су добили и затражено је од МУП-а да достави било које информације о г. Јовану Савићу и г. Р. П, које је наводно притворио исти осумњичени приближно у исто време као и остале жртве. У писму које је МУП послао као одговор наведени су, између осталог, подаци за контакт очевица у

овом случају, свештеника М. К. (истог лица споменутог у §§ 34 и 36 горе у тексту; овде је наведено његово пуно име).

43. Спис такође садржи Извештај о анализи случаја, датиран на 3. октобар 2007, по предмету бр. 2005/00046 у погледу г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. У пољима Извештаја „Укупан број жртава“ и „Број изјава жртава“ стоји „3“, и „0“, тим редоследом. У пољу Извештаја „Број познатих сведока“ стоји „1 + 3 лица која су поднела пријаву“, док у пољу Извештаја „Број изјава сведока“ стоји „0“. У Извештају је такође наведено да није идентификован ниједан потенцијални осумњичени. У пољу Извештаја „Препорука/мишљење истражитеља“ стоји: „Спис садржи само превод изјаве двеју супруга жртава. Нема детаљних информација о овом догађају. Супруге жртава треба испитати пре затварања предмета – пошто су то затражиле“.

ЈИРЗ-ов предметни спис у погледу повезаног предмета (бр. 2005-00025)

44. Овај део списка достављен Комисији односи се на истраге које је спровео УНМИК-ов ЈИРЗ у погледу наводне отмице двојице косовских Срба, г. М. Г. и г. Б. Г. од стране ОВК у Пећи, јуна 1999. године, и њиховог каснијег убиства и/или нестанка. Из истражних докумената се види да је истрага по овом предмету, записана под бројем предметног списка 2005-00025 остављена на чекању након уписа, а касније је поново покренута почетком 2007. године. У електронским порукама које се налазе у спису, датираним на март и април 2007. године, главна истражитељка ЈИРЗ-а задужена за овај предмет затражила је од својих надређених да размотри истражне кораке које треба предузети и да је обавесте о међународном тужиоцу надлежном за овај предмет.
45. У спису се налази Извештај службеника који је саставила главна истражитељка ЈИРЗ-а, датиран на 18. август 2007. године, у коме је дат резиме истрага спроведених по овом предмету до тада. У Извештају је наведено да се истраге односе на догађаје који су се одиграли јуна 1999. године пред крај сукоба, а тичали су се отмице, мучења и убиства косовских Срба од стране припадника ОВК у општини Пећ. Истрага је покренута у погледу једног „првобитног“ предмета (предмет бр. 2005-00025), који се тиче отмице и каснијег убиства и нестанка г. М. Г., односно г. Б. Г., а касније је проширена на друге повезане предмете, укључујући предмет г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. (предмет бр. 2005/00046).
46. У Извештају се даље наводи да су г. М. Г. и г. Б. Г. киднаповани 18. јуна 1999. године и притворени у „старој болници“, згради која се налазила прекопута бензинске станице „Беопетрол“ у Пећи, познате као контролни пункт ОВК. Постојала су бар четири очевица отмице: супруга г. М. Г.; Н. Д, који је изјавио да веома добро познаје једног од отмицара; И. Д, који је најпре био сведок отмице г. М. Г, а затим је, 24. јуна 1999. године, такође био киднапован, притворен и мучен неколико дана у „старој болници“ пре него што је ослобођен; М. К, свештеник који је такође био притворен и малтретиран неколико дана у истом затвору ОВК, а касније ослобођен. М. К. (исти сведок споменут у §§ 36–38 и 42 горе у тексту) видео је г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. у „старој болници“ и на њиховим телима су се видели знаци

насиља. Он је дао имена двојице осумњичених: А. Г. и Е. Ц, од којих је потоњи био командант ОВК у области Пећи.

47. У Извештају се такође наводи да је главна истражитељка спровела „окуларну инспекцију“ и сликала бензинску станицу „Беопетрол“ у Пећи, која је коришћена као контролни пункт ОВК, као и зграду прекопута која би требало да буде „стара болница“; међутим, без судског налога, она није била у могућности да добије приступ подруму „старе болнице“, где су се мучење и малтретирање затвореника наводно дешавали. Истражитељка је планирала да покаже фотографије једном од сведока, И. Д; ако би он препознао локацију, она би размотрила подношење захтева за судски налог како би добила приступ локацији и потражила доказе. Закључак Извештаја садржи препоруку да се испитају очевици И. Д, Н. Д. и супруга г. М. Г. и да се свакоме од њих покаже низ фотографија ради идентификације. У прилогу Извештаја налази се неколико фотографија бензинске станице у Пећи, као и два недатирана документа под називом „Списак осумњичених“ и „Списак сведока“. У првом документу су наведени име, презиме и место становања два осумњичена лица: А. Г. и Е. Ц. Други документ садржи имена, адресе и податке за контакт троје горенаведених сведока: супруге г. М. Г, Н. Д. и М. К.
48. Последњи део предметног списка бр. 2005-00025 састоји се од више од тридесет електронских порука из периода од средине 2007. до августа 2008. године, које је главна истражитељка ЈИРЗ-а послала другим истражитељима и међународном тужиоцу, и примила од њих, у покушају да организује испитивање сведока ван Косова. Међу тим електронским порукама, једна је датирана на 21. април 2008. године, а упућена је међународном тужиоцу задуженом за овај предмет и у њој стоји да надлежном истражном судији треба послати нови захтев за испитивање сведока у иностранству (идентитет сведока није наведен), пошто је претходни истекао. У једној другој електронској поруци, датираној на 24. јул 2008. године, главна истражитељка затражила је састанак са новоименованим међународним тужиоцем како би разговарали о овом предмету. У последњој електронској поруци, датираној на 8. август 2008. године, главна истражитељка наводи да је прераспоређена да ради у другој јединици УНМИК-ове полиције и да стога предаје предмет другом истражитељу.

ЈИРЗ-ови списи у погледу (не)повезаних предмета (предмет бр. 2002-00014)

49. ЈИРЗ-ов спис достављен Комисији садржи и истражне документе (новинске чланке, електронску преписку, недељне извештаје и изјаве сведока) у вези са истрагама које је полиција УНМИК-а спроводила 2000. и 2001. године у вези са наводним постојањем више од 100 незаконитих притворних центара ОВК на Косову и у северној Албанији.
50. Једини документи у овом делу списка који се односе на случај г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића јесу два документа у вези са истрагама које је полиција УНМИК-а спровела 2001. године, на основу информација добијених од српских медија и власти. У првом документу, датираном на 18. април 2001. године, г Миливоје Ђуричић је наведен као један од затвореника наводно притворених, и касније убијених у згради бившег штаба ОВК у селу Бучане, у општини Пећ. У другом документу, датираном на

јул 2001. године, наводи се да су истражитељи посетили и проценили већину наводних притвора; међутим, они нису могли да нађу доказе да је ОВК користила та места као затворе. Што се тиче г. Миливоја Ђуричића и горепоменуто зграде ОВК у селу Бучане, у документу је наведено само да је, према прикупљеним информацијама, командант ОВК за то подручје био Р. Х. и нису дати никакви други детаљи о судбини г. Миливоја Ђуричића.

51. Преостали део списка односи се на опсежну истрагу у погледу неколико припадника ОВК за које су постојали наводи да су незаконито притварали, мучили и убијали косовске Србе и косовске Албанце који су били затворени у притворима ОВК у другим областима Косова. Не постоји очигледна директна веза између ових истрага и случаја г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића.

Списи добијени из архиве у Њујорку

52. У списима добијеним из архиве УН-а у Њујорку нема додатних истражних докумената у вези са случајем г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића.

III. ЖАЛБА

53. Жалиоци се жале на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци позивају на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).

54. Они се такође жале на душевну бол и патњу које су овом ситуацијом наводно проузроковане њима и њиховим породицама. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

55. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.

56. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су

осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченем броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

57. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
58. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више не спроводи извршну власт над косовским правосудним системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
59. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 57). У конкретним случајевима убиства и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убиства и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
60. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано

кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кинар против Турске* [ВВ] бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

61. Жалиоци се жале, у суштини, на повреде права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком њихових чланова породице. Жалиоци такође наводе да нису били обавештени о томе да ли је истрага уопште спроведена и какав је био исход.
62. СПГС генерално прихвата чињеницу да је до нестанка г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића дошло под околностима опасним по живот. СПГС наводи да је јуна 1999. године, убрзо након доласка КФОР-а и УНМИК-а на Косово, безбедносна ситуација била „напета и догодио се већи број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби и косовски Албанци, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација од 12. јула 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

63. СПГС прихвата чињеницу да су г. Миливоје Ђуричић и г. Јован Савић нестали под околностима опасним по живот и не оспорава одговорност УНМИК-а да спроведе

истрагу у вези с њиховим случајем, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЈП. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге [била] је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.

64. СПГС наглашава да жалиоци не наводе да је дошло до повреде материјалног дела члана 2, већ његовог процедуралног елемента. СПГС наводи да је „процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.
65. СПГС даље примећује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у чијем се ставу 70 наводи:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је била подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система: постављени су ентитети и кантони у складу са Дејтонским мировним споразумом; уведене су споразумне поделе власти како би се обезбедила ефикасна равноправност између „конститутивних народа“ у послератном друштву (видети случај *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06, предмет ЕКЈП 2009-...), било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурирати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зарађених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине. Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

66. Према мишљењу СПГС-а, ситуација на Косову „у периоду између 1999. и 2008. године“ била је „у већини аспеката слична оној у Босни и Херцеговини у периоду између 1995. и 2005. године“.
67. СПГС наводи да је током сукоба на Косову на хиљаде људи нестало, најмање 800.000 људи је расељено и на хиљаде њих је убијено. Многи људи који су нестали, отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
68. У јуну 2002. године УНМИК је успоставио КНЈСМ са мандатом да утврђује судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог ангажовања због онога што су претходно урадили углавном актери независни од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покажу да су злочини били систематски и широко распрострањени; тимови МКТЈ-а обављали обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЈСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „ex-officio, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.
69. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЈСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЈСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.
70. СПГС даље тврди да је од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага професионална, добро обучена и добро опремљена полиција и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што

представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због 20 различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе заједничку праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

71. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочине. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на иностраној територији и у иностраној земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.
72. Он даље наводи да, након сукоба, све домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а, сва ова ограничења смањила су способност полиције УНМИК-а да спроводи истраге у складу са стандардима који се могу очекивати од држава „у којима су институције боље успостављене и које не пролазе кроз тешкоће повезане са ситуацијом након сукоба“.
73. У вези са овим конкретним случајем, СПГС тврди да је, према истражним документима, ЈНЛ уписао нестанак г. Миливоја Ђуричића 12. фебруара 2001. године, „19 месеци“ после инцидента; и да је нестанак г. Јована Савића уписан „2003. године“, „више од бар 40 месеци након инцидента“. Он додаје да „истрага у раној фази

кривичног дела игра кључну улогу у успешној истрази“ и тврди да би, у овом случају, „услед протицања толико дугог временског периода од тренутка инцидента до тренутка њиховог уписивања, сведоци и докази били недоступни“. СПГС наводи, у погледу г. Миливоја Ђуричића, да је УНМИК контактирао чланове његове породице да би прикупио више информација о околностима његовог нестанка; међутим, „није било информација које би расветлиле“ његову локацију.

74. Као пример напора које је полиција УНМИК-а уложила не би ли пронашла г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића, СПГС наводи да је, након пријема извештаја о „тајним затворима за Србе“ на Косову, полиција УНМИК-а из специјалне јединице обишла све локације споменуте у извештају. Међутим, на крају ових истрага априла 2001. године, они нису нашли ниједан доказ који би указао на постојање било каквог тајног затвора на тим локацијама. Поред тога, 5. новембра 2001. године, полиција УНМИК-а имала је неке трагове у вези са потенцијалном гробницом у којој су могли бити сахрањени г. Миливоје Ђуричић и г. Јован Савић, заједно са другим особама. СПГС наводи да је спроведена детаљна истрага, сведоци су испитани и локација је ископана 17. априла 2003. године, са негативним резултатима.
75. У вези са истрагом усмереном ка идентификацији починилаца и њиховом извођењу пред лице правде, СПГС наводи да је „недостатак информација у овом предмету представљао праву препреку спровођењу било које истраге“ од стране УНМИК-а. На пример, према „Извештају о анте-мортем истрази“ од 3. децембра 2004, једине доступне информације прикупљене су из публикације ФХП-а. У овој публикацији били су наведени само иницијали сведока, због чега полиција УНМИК-а није могла да има приступ овом сведоку. Он тврди да се „на основу списка Јединице за ратне злочине може видети да није било ни сведока нити изјава било ког сведока које би се могле искористити за даљу истрагу“.
76. СПГС наводи да је на основу докумената прибављених од ЕУЛЕКС-а „очигледно да је полиција УНМИК-а заиста отворила и спровела истрагу ради проналажења г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића; међутим, као што је УНМИК приметио у другим предметима који се тичу несталих лица, долази до неминовног обустављања полицијских истрага услед недостатка доказа уколико не постоји сведочење сведока или нису откривени материјални докази“.
77. У светлу горепоменутих разлога, СПГС наводи да је УНМИК поступао у складу са процедуралним захтевима члана 2 ЕКЉП и да стога није постојало кршење ове одредбе.
78. СПГС је такође обавестио Комисију да ће можда доставити додатне коментаре о овом предмету, „[j]ер постоји могућност да има додатних и убедљивих информација“, ван достављених докумената. Међутим, с тим у вези, до данашњег дана нису примљени додатни дописи, осим потврде о потпуности достављених истражних списка.

3. Процена Комисије

79. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЉП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића.

a) Подношење релевантних списа

80. На захтев Комисије, СПГС је 26. априла 2012. године доставио копије докумената везаних за ову истрагу, које је УНМИК успео да добије. Дана 17. децембра 2012. године, СПГС је такође доставио копије докумената који су се налазили у архиви УН-а у Њујорку. Као што је горе наведено (видети § 78), СПГС је такође напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом, које се не налазе у достављеним документима. Ипак, 6. маја 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 14 изнад).

81. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује достављање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које поседује без одговарајућег објашњења“ (видети ЕСЉП, *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

82. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак тих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2 (видети ХРАП, *Булатовић*, бр. 166/09, мишљење од 13. новембра 2014. године, § 62).

83. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио напор како би добио релевантна истражна документа. Међутим, УНМИК није доставио никакво објашњење због чега би документација могла бити непотпуна и у погледу којих делова.

84. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети ЕСЉП, *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда од 15. марта 2011, § 146).

b) Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2

85. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) *Веласкез Родригез* (видети случај *Веласкез Родригез против Хондураса*, пресуда ИАСЉП од 29. јула 1988. године Серија Ц бр. 4). Комитет

за људска права Уједињених нација (КЉП) такође је навео да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окупације и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 став 3 (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982. године, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004. године, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Џамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (Документ УН-а А/Res/47/133, 18. децембар 1992) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитрарних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

86. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-I*; видети такође ЕСЉП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колети против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).
87. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 60 изнад у тексту, при § 136); ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније* бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
88. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00,

пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 210; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 321).

89. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 60, при § 191); видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011. године, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).
90. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 86, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009. године, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да начине озбиљан покушај да открију шта се догодило и не би требало да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке да би затворили истрагу (видети ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012. године, § 183; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 87, при § 322).
91. У том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, предмет бр. 46477/99, пресуда од 14. марта 2002, § 72, ЕКЈП 2002-II); ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 87, при § 317).
92. Конкретно, у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације

посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док локација и судбина особе не буду познати, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 89 изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 60, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012. године, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад, § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад, § 64).

93. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 88 изнад, при §§ 311–314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 88, при §§ 211–214 и предмети који се наводе у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011. године, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 87, при § 324).
94. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“* наведен изнад у § 90; ЕСЈП, *Ал-Наишири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара Уједињених нација, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица ... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође КЈП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Саопштење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЈП, *Меријам Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Саопштење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009; Преамбула и члан 24 став 2 Конвенције о заштити свих људи од принудног

нестанка, наведено у § 106 изнад; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива; документ УН-а А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23–26).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

95. Комисија је свесна чињенице да је до нестанка г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
96. СПГС, са своје стране, не оспорава чињеницу да је УНМИК, почевши од свог распоређивања на Косову јуна 1999. године, имао обавезу да истражи овај случај сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене тога да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
97. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
98. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЈП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011. године, § 44; *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; *Палић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
99. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на ситуације након сукоба, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 89 изнад и ЕСЈП, *Јуларих против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара

2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује у „тешким безбедносним околностима, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 93, при § 164; видети такође ЕСЈП, *Гулеч против Турске*, пресуда од 27. јула 1998. године, § 81, Извештаји 1998-IV; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, пресуда од 28. јула 1998. године, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 88, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 88, при § 180 и 210; ЕСЈП, *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда од 8. децембра 2005. године, §§ 39–51).

100. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и [...] конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, § 164; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Ипак, Суд је сматрао да „обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између многих осталих примера, ЕСЈП, *Каја против Турске*, наведен изнад у § 86, при §§ 86-92; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, наведен изнад, §§ 82–85; ЕСЈП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101–110, ЕКЈП 1999-IV); ЕСЈП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, §§ 156–166; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, §§ 215-224; ЕСЈП, *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007. године, §§ 158–165).
101. Слично томе, КЈП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЈП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад, при § 1; КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, Саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЈП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЈП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
102. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка

успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје предмета међу различитим службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *P. P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда од 4. децембра 2012, §§ 28–32), као и да размотри нарочиту рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЉП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, пресуда од 14. децембра 2011. године, § 145; и ЕСЉП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, пресуда од 14. децембра 2011. године, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 23 изнад).

103. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЉП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988. године, § 53, Серија А бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.
104. На крају, као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогући или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЉП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 89, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007. године, § 62).
105. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности, из члана 2, бројних истрага које је спровео УНМИК у погледу убистава, отмица и нестанака везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, као што су кашњења у погледу уписивања предмета и дуги периоди неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуст да се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатак усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатак редовних и значајних разматрања предмета; недостатак тужилачког надзора; пропуст да се члановима породица достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са случајем ЕСЉП, *Аслаканова и остали*

против Русије, наведен изнад у § 92, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и изостанка ваљане предаје предмета. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*

106. Што се тиче околности овог предмета, СПГС наводи да је УНМИК сазнао за нестанак г. Миливоја Ђуричића фебруара 2001. године, а за нестанак г. Јована Савића „2003. године“, када је ЈНЛ отворио случајеве у погледу њих. Међутим, након што је размотрила сва истражна документа која се односе на предмет, Комисија сматра да је УНМИК сазнао за случај г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића најкасније октобра 2001. и фебруара 2002. године, тим редоследом, када је МКЦК проследио УНМИК-у њихове анте-мортем податке (видети § 30 изнад).
107. Комисија такође напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, барем до јуна 2000. године цео систем кривичних истрага у региону Пећи био под пуном контролом УНМИК-а.
108. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 60 горе у тексту), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЉП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 89 изнад, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области управљања правдом (видети § 25 изнад).
109. Комисија напомиње да, као што се види из МКЦК-овог Обрасца за идентификацију жртве у погледу г. Миливоја Ђуричића (видети § 35 изнад), у тренутку отварања предмета о несталом лицу у вези с њим (ЈНЛ предметни спис бр. 2001-000246) фебруара 2001. године, ЈНЛ је обавештен да је он нестао са г. Јованом Савићем. Комисија такође напомиње да је исти ЈНЛ новембра 2002. године спровео истрагу у вези за потенцијалном гробницом у Пећи у којој су и г. Миливоје Ђуричић и г. Јован Савић наводно били сахрањени (видети § 40 изнад). И поред тога, предмета несталог лица у погледу г. Јована Савића отворен је тек 2003. године (ЈНЛ предметни спис бр. 2003-000105).
110. Комисија такође напомиње да је УНМИК-ов ЈНЛ поседовао Образац за идентификацију жртве у погледу г. Миливоја Ђуричића од фебруара 2001, а у погледу г. Јована Савића од 2003. године. Ови образци су садржали пуне податке за контакт чланова њихових породица ван Косова (сестре и супруге г. Миливоја Ђуричића и брата г. Јована Савића као и његове супруге, то јест жалиоца, као што је наведено у §§

33 и 35 изнад). Међутим, у истражном спису не постоји назнака да је УНМИК у то време покушао да ступи у контакт са њима, како би покушао да прикупи додатне информације о отмици и нестанку чланова њихових породица.

111. Комисија такође напомиње да је крајем 2004. године, пошто није утврђена повезаност ова два случаја, УНМИК-ов ЈНЛ спровео две одвојене анте-мортем истраге у вези са случајем г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића. Што се тиче случаја г. Миливоја Ђуричића, анте-мортем истрага се састојала од бележења делова информација које су се налазиле у публикацији ФХП-а, 3. децембра 2004. (укључујући чињеницу да је жртва нестала заједно са г. Јованом Савићем и да је постојао свештеник који их је видео у затвору ОВК, као што је наведено у § 36 изнад). Што се тиче случаја г. Јована Савића, истражитељи су 8. децембра 2004. године наводно контактирали телефоном сестру г. Јована Савића, која их је обавестила о постојању сведока, бивших суседа, који нису били вољни да говоре, и погрешно је изјавила да „ниједна друга особа“ није нестала са овом жртвом (видети § 34 изнад). Комисија напомиње да су закључци обеју анте-мортем истрага били да је у том тренутку „немогуће“ пронаћи „непристрасног сведока“ у вези са случајем и да, из тог разлога, случај треба да буде остављен „на чекању“.
112. Комисија наводи да у спису нема доказа да је полиција УНМИК-а обавила основне истражне кораке како би испитала постојеће трагове: нису узете изјаве сведока од жалилаца нити других чланова породице, који су имали важне информације о отмицама г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића, укључујући информације о идентитету наводних отмичара и сведока; није обављен увиђај како би се потражили докази у згради у Пећи у којој су жртве наводно биле притворене; у овој фази није начињен покушај да се идентификује и пронађе очевидац, свештеник М. К, иако су постојали подаци који су могли довести до његове идентификације. Комисија такође напомиње да је ЈНЛ потпуно занемарио информације које су такође биле садржане у публикацији ФХП-а – да је Е. Ц. наводно био задужен за затвор ОВК у коме су г. Миливоје Ђуричић и г. Јован Савић били притворени и мучени, као и да су се бивши клијенти г. Миливоја Ђуричића уселили у његову кућу након његовог нестанка (видети § 38 изнад). Из списка се види да није учињен никакав покушај да се ступи у контакт са њима и да се они испитају.
113. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума настављен пропуст спровођења неопходних истражних радњи, укључујући оне у почетној фази истраге. Сходно томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге (видети изнад § 60), процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
114. Комисија такође сматра да је полиција УНМИК-а, пошто судбина г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића није била утврђена и лица одговорна за злочин нису била идентификована, имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није

занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила њихове сроднике о напретку истраге.

115. Комисија прво напомиње да је, према наводима у спису, истрага два случаја у погледу г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића „оживљена“ у некој фази током 2005. године, након што су жалиоци / чланови њихових породица поднели кривичне пријаве ОЈТ-у у Пећи и након што је српски МУП доставио УНМИК-у обавештајне податке (видети §§ 41–42). Из списка се види да су истражитељи УНМИК-овог ЈИРЗ-а тек тада, око шест година након отмице, утврдили везу између ова два случаја и истражили их као спојен случај бр. 2005-00046. Током 2006. године, кроз размену информација са српским МУП-ом, УНМИК-ов ЈИРЗ је успео да добије податке за контакт свештеника М. К, који је био ван Косова, као и да добије више информација о осумњиченом, Е. Ц.
116. Комисија такође напомиње да је у току 2007. године, други истражитељ ЈИРЗ-а истраживао још један случај притварања и злостављања других жртава (г. М. Г. и г. Б. Г.) у истом затвору ОВК у Пећи, под другим бр. случаја (2005-00025). Документи достављени Комисији показују да је до августа 2007. године главна истражитељка у случају бр. 2005-00025 пронашла јаке везе – исто наводно место притвора, исти осумњичени Е. Ц. и исти сведоци, укључујући свештеника М. К. – између овог „првобитног“ случаја и случаја г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића и да је стога одлучила да их истражује спојено.
117. Октобра 2007. године, ЈИРЗ је заиста прегледао случај. У том погледу, међутим, Комисија напомиње очигледан недостатак координације унутар ЈИРЗ-а. Истражни спис показује да истражитељи који су разматрали случај г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића (предмет бр. 2005-00046) октобра 2007. године (видети § 43 изнад) још увек нису били упознати са чињеницом да се њихов случај истражује у контексту ширег случаја (бр. 2005-00025), као што је наведено горе у тексту. Комисија такође зна да препоруке које су дали исти истражитељи који су размотрили случај октобра 2007. године (то јест обављање разговора са супругама жртава, што су оне очигледно тражиле) никада нису спроведене.
118. Комисија признаје да је у контексту ове шире истраге (бр. 2005-00025) постигнут неки напредак, као што је: идентификација и проналажење главних осумњичених, припадника ОВК Е. Ц. и А. Г; обављање површне процене и сликање бензинске станице ради могуће идентификације од стране сведока; и идентификација и преузимање података за контакт неколико сведока (супруге г. М. Г, Н. Д. и И. Д, поред свештеника М. К.) ради њиховог испитивања и организовања приказа низа фотографија у циљу идентификовања осумњичених, као што је наведено у § 47 изнад, како би се остварио помак у истрази и постигли конкретни резултати. Спис показује да је главна истражитељка, након дуге размене електронских порука од августа 2007. до августа 2008. године, које је слала и примала у циљу организовања испитивања сведока ван Косова, прераспоређена у другу јединицу у оквиру полиције УНМИК-а и истрага је прекинута. СПГС није дао никакво објашњење за овај прекид.

119. У светлу горенаведених празнина у истрази, Комисија се не може сложити са СПГС-ом да су испраћени сви трагови у овом случају. Поред тога, у светлу информација које су заиста биле доступне полицији УНМИК-а, као што је наведено изнад, укључујући доступност очевидаца, Комисија не прихвата примедбу СПГС-а да УНМИК није могао имати приступ сведоцима јер је њихов идентитет био „непознат“ и да су докази постали „неприступачни“ истражитељима због касне пријаве случаја (видети § 75 изнад).
120. Слично томе, Комисија подсећа на тврдњу СПГС-а да би изостанак напретка у овом случају могао да се припише непостојању сведока или трагова (видети § 75 изнад). У том погледу, Комисија поново наглашава да почетној фази скоро сваке истраге недостају информације. Проналажење неопходних информација како би се попуниле ове празнине представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација на почетку истраге као аргумент да оправдају своју неактивност. Као што је горе објашњено, у спису се не види адекватна радња УНМИК-ових органа у погледу праћења доступних трагова и очигледних праваца истраге. За Комисију је то довољан доказ УНМИК-ове неактивности. Поред тога, Комисија страхује да таква неактивност указује на одређену невољност полиције УНМИК-а да спроведе истрагу, поготово када је било назнака о политички мотивисаном насиљу које је указивало на особе повезане са ОВК.
121. Такође, како је Комисија претходно закључила, полиција УНМИК-а и ОП су водили политику очувања ограничених истражних ресурса и концентрисања само на истраге, „у којима постоји велика вероватноћа идентификације осумњичених“ (видети ХРАП, *Стевановић*, бр. 289/09, мишљење од 14. децембра 2014. године, при § 112). Како је Комисија такође напоменула, овај приступ је био у супротности са описом ситуације на терену коју је Генерални секретар УН-а отприлике у исто време представио Савету безбедности УН-а и указао на озбиљан системски пропуст (видети *ibid.*, § 116). У овом предмету, очевици су именовали осумњичене чиме су допринели „великој вероватноћи идентификовања осумњичених“. Међутим, чак ни приликом примене, ова политика није била испоштована.
122. Такође, спис указује на то да није било активног укључивања јавног тужиоца у ову истрагу, упркос доказима да је неколико УНМИК-ових међународних тужилаца било именовано да надгледа истрагу случаја, најкасније до 2007. године (видети § 44 изнад). Као што је Комисија већ споменула, правилан тужилачки преглед истражног списка могао је довести до тога да буду предузете одређене истражне радње и да буду дате додатне препоруке како случај не би остао неактиван током дугих временских периода (видети ХРАП, *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013, § 160; ХРАП, *Буљевић*, мишљење од 13. децембра, при § 120). Стога, према мишљењу Комисије, тужилачки преглед случаја био је далеко од адекватног.
123. Очигледан изостанак било какве реакције полиције УНМИК-а, било одмах или у каснијим фазама, могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да спроведу истраге нестанака лица. Такав став надлежних

органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да смири „страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуо СПГС (видети § 70 изнад).

124. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекрешена само због тога што истрага није довела до задовољавајућег резултата. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Комисија сматра да, узимајући у обзир околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 89 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЈП.
125. На крају, што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси. Комисија констатује да у погледу случаја г. Миливоја Ђуричића не постоји документован контакт између истражитеља УНМИК-а и жалиоца нити било ког другог члана породице. Што се тиче случаја г. Јована Савића, Комисија констатује да је једини контакт између полиције УНМИК-а и чланова породице био телефонски разговор са сестром г. Јована Савића, Б. И, децембра 2004. (видети § 34 изнад). УНМИК-ова полиција никада није узела ниједну изјаву и никакав даљи контакт са жалиоцем или другим члановима породице није документован у спису. Комисија такође подсећа на изјаву која се налази у кривичној пријави коју су ОЈТ-у у Пећи поднеле сестра г. Јована Савића и супруга г. Миливоја Ђуричића – да оне нису могле да добију „ниједан податак“ о истрагама (видети § 41 изнад). Комисија стога сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЈП (видети, у супротном смислу, ЕСЈП [ВВ], *Мустафа Тунч против Турске*, бр. 24014/05, пресуда од 14 априла 2015. године, §§ 210–216).
126. Комисија такође подсећа на СПГС-ов коментар да је овај случај сличан другим случајевима убистава, отмица и нестанака у којима су УНМИК-ове истраге „неминовно“ стагнирале услед недостатка доказа и сведока (видети § 76 изнад). У светлу горе описаних мана и недостатака у истрази, Комисија, са своје стране, сматра да случај г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића као и други случајеви убистава, отмица и нестанака који су претходно размотрени, заправо указују на образац површних и непродуктивних истрага које је полиција УНМИК-а спроводила у вези са убиствима и нестанцима на Косову (видети § 104 изнад; упоредити са КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 101, при § 11.4; видети такође ХРАП, *Булатовић*, наведен изнад у § 82, при §§ 85 и 101).

127. Стога, узевши у обзир све горенаведено, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

128. Комисија сматра да се жалиоци позивају, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, која проистиче из нестанка њихових чланова породице, као што је загарантовано чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

129. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 55–60 изнад).

130. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Она наглашава да у погледу члана 3 „суштина такве повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице ‘нестао’, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, ЕКЉП 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 100, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 89, при § 74; ЕСЉП, *Алпату Израилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013. године, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

131. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010. године, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

132. Жалиоци наводе да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице и нестанка г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића, нарочито због пропуста УНМИК-а да их ваљано истражи, проузроковали душевну патњу њима и њиховим породицама.

133. У погледу члана 3, СПГС наводи да, иако се већи део судске праксе из члана 3 развио у погледу нестанка који се могу приписати држави или њеним агентима, Европски суд је такође утврдио да до кршења члана 3 може такође доћи „у случајевима када се пропуст органа да реагују на захтеве сродника за информације или препреке на које они наилазе – због чега морају да понесу највећи терет напора како би открили било

какве чињенице – може сматрати грубим, континуираним и безосећајним занемаривањем обавезе утврђивања локације и судбине nestалог лица“.

134. Што се тиче овог случаја, СПГС наводи да жалиоци нису били сведоци нестанка чланова својих породица, „нити су се налазили у близини места на коме је до њега дошло“. Што се тиче понашања надлежних органа приликом реаговања на упите породица, СПГС тврди да „жалиоци нису изнели наводе ни о каквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити о икаквој активности УНМИК-а која би представљала доказ о неуважавању озбиљности случаја или осећања жалилаца и њихових породица“. СПГС тврди да „нема доказа да се УНМИК у својој реакцији на упите жалилаца понашао на начин који би могао да представља кршење члана 3 ЕКЉП“.
135. СПГС не оспорава душевну бол и патњу жалилаца; међутим, он тврди да се она не може приписати УНМИК-у већ да је „последница природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице“. Он наводи да је, у том смислу, Европски суд сматрао да патња коју преживљавају чланови породице мора имати „одлике различите“ од емоционалне патње која се може сматрати неминовном код особа које су у сродству са жртвом озбиљног кршења људских права.

136. Стога, према наводима СПГС-а, Комисија такође треба да одбаци овај део жалбе.

3. Процена Комисије

a) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

137. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (видети ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, 21. децембар 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
138. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 85, при § 150).
139. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

140. КЛЈП је такође препознао нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, он је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЛЈП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Штавише, у својој одлуци од 15. јула 1994. године, у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЛЈП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЛЈП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
141. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЛЈП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЛЈП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009. године, § 159; ЕСЛЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 129, при § 94).
142. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: дужину самог нестанка и периода у којем није било информација о судбини нестале особе и истрази која је спроведена од стране органа; одлагање почетка кривичне истраге нестанка; недостатак сваке „значајне“ радње од стране органа, упркос чињеници да су им жалиоци приступили како би пријавили нестанак сродника и дали им информације које имају; недостатак могућег објашњења или информација о судбини њихових несталих сродника упркос личним или писаним упитима упућеним службеним органима (видети, између осталих, ЕСЛЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЛЈП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Још један фактор који утиче на закључак да је дошло до повреде члана 3 ЕКЛЈП је дуготрајан карактер психичке патње сродника жртве нестанка (ЕСЛЈП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013, § 201).
143. КЛЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5,

СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006. године, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Бенаниза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010. године, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007, *Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010. године, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „[б]ез жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропуст државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЈЛП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 101, при § 11.7).

144. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; насупрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносилаца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЈП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).

145. У том погледу, став Европског суда је да би закључци сходно процедуралном проширењу члана 2 такође били директно релевантни при разматрању постојања повреде члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 141, при § 109; ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, наведен изнад у § 130, при § 147; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 100, при § 140).

146. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанка где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006. године, §§ 117–118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007. године, §§ 107–110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносилаца жалбе која им је узрокована почињеним злочином.

147. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010. године, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012. године, § 103).

б) Применљивост члана 3 на контекст Косова

148. У погледу примењивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 95–105 изнад).

149. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 22 горе у тексту).

150. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

151. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

с) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

152. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примењује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.

153. Комисија напомиње блискост породичних веза између жртава и жалилаца, то јест сина г. Миливоја Ђуричића и супруге г. Јована Савића.

154. Комисија подсећа на пропуст установљен горе у тексту у вези са процедуралном обавезом члана 2, упркос чињеници да је полиција УНМИК-а имала информације потребне за вођење истраге од самог почетка. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоце у целини.

155. Комисија такође напомиње да су се жалиоци и чланови њихових породица, иако нису били присутни у тренутку отмице, обрађали већем броју органа на Косову и у ужој Србији како би добили информације о судбини г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића. Комисија подсећа да су жалиоци 2005. године изразили незадовољство поводом чињенице да нису добили информације о статусу истраге када су поднели кривичну пријаву ОЈТ-у у Пећи (видети § 41 изнад). Комисија такође напомиње да се у ЈИРЗ-овом извештају из октобра 2007. године (видети § 43) наводи да је жалилац гђа Милијана Савић (као и супруга г. Миливоја Ђуричића) изричито затражила од истражитеља да је саслушају у вези са нестанком члана своје породице; међутим, то није учињено и УНМИК никада није контактирао ни једног ни другог жалиоца, нити је са њима обавио разговор. Исто тако, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она сме да разматра реакције и ставове УНМИК-а према жалиоцима у њиховој целисти.
156. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак контакта са жалиоцима, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност у вези са судбином чланова њихових породица и статусом истраге.
157. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су жалиоци трпели тешку патњу током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили њиховом жалбом и због њихове немогућности да сазнају шта се десило г. Миливоју Ђуричићу и г. Јовану Савићу. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол сина или супруге која мора да живи у неизвесности у вези са судбином свог члана породице мора бити неподношљив.
158. Комисија даље напомиње да су њени закључци у погледу системских проблема у вези са процедуралним аспектима члана 2 (видети §§ 105 и 126 изнад) такође од директне важности у овом случају.
159. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи жалилаца, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

160. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
161. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење људских права жртава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

162. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.
163. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула изнад у тексту (видети изнад § 25), одговорност УНМИК-а која се тиче спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.
164. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, наведен изнад у § 137, при § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010. године, § 171; ЕСЉП [ВВ]), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012. године, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића и да ће могући починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;
- Јавно призна, укључујући и путем медија, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак г. Миливоја Ђуричића и г. Јована Савића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;
- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које су жалиоци претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права (A/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;
- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - а. ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. МИЛИВОЈА ЂУРИЧИЋА И Г. ЈОВАНА САВИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - б. ЈАВНО ПРИЗНА, УКЉУЧУЈУЋИ И ПУТЕМ МЕДИЈА, ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. МИЛИВОЈА ЂУРИЧИЋА И Г. ЈОВАНА**

САВИЋА , КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;

- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП;**
- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник
Председавајући

Марек Новицки

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

- ЦЈКИ** – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
ФХП – Фонд за хуманитарно право
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова (*Министарство унутрашњих послова Србије*)
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина